

ДК 331.101.262:314(477.64-37 Мелітополь)

Неліпа Ксенія Григорівна

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького, м.
Мелітополь, Україна, e-mail: nelipka@mail.ua

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО РАЙОНУ

Мета. Аналіз основних показників, визначення тенденцій та проблем формування ринку праці Мелітопольського району.

Методика. Були використані статистичні, бібліографічні, картографічні та аналітико-синтетичні методи дослідження. Під час написання роботи було проаналізовано дані Головного управління статистики в Запорізькій області, Мелітопольської районної державної адміністрації, соціально-економічний паспорт та програма зайнятості населення Мелітопольського району.

Результати. В ході дослідження було виявлено, що загальна кількість працездатного населення та молоді з кожним роком зменшується, а кількість людей пенсійного віку збільшується. Проблема «старіння нації» спостерігається як у Мелітопольському районі так і в інших районах Запорізької області. Така ситуація призводить до соціально-економічної нестабільності і перш за все впливає на ринок праці країни в цілому. Тому для вирішення проблем формування ринку праці необхідно покращити соціальні умови населення, особливо в сільській місцевості, за допомогою ряду економічних реформ.

Наукова новизна. Комплексний аналіз формування національного ринку праці за часів незалежності України.

Практична значимість. Результати дослідження можуть бути використані при розробці соціально-економічного плану-розвитку Запорізької області та Мелітопольського району.

Ключові слова: ринок праці, регіон, демографія, соціальні умови.

УДК 331.101.262:314(477.64-37 Мелитополь)

Нелипа Ксения Григорьевна

Мелитопольский государственный
педагогический университет имени Богдана
Хмельницкого, г. Мелитополь, Украина,
e-mail: nelipka@mail.ua

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ РЫНКА ТРУДА МЕЛИТОПОЛЬСКОГО РАЙОНА

Цель. Анализ основных показателей, определение тенденций и проблем формирования рынка труда Мелитопольского района.

Методика. Были использованы статистические, библиографические, картографические и аналитико-синтетические методы исследования. При написании работы были проанализированы данные Главного управления статистики в Запорожской области, Мелитопольской районной государственной администрации, социально-экономический паспорт и программа занятости населения Мелитопольского района.

Результаты. В ходе исследования было выявлено, что общее количество трудоспособного населения и молодежи с каждым годом уменьшается, а количество людей пенсионного возраста увеличивается. Проблема «старения нации» наблюдается как в Мелитопольском районе так и в других районах Запорожской области. Такая ситуация приводит к социально-экономической нестабильности и прежде всего влияет на рынок труда страны в целом. Поэтому для решения проблем формирования рынка труда необходимо улучшить социальные условия населения, особенно в сельской местности, с помощью ряда экономических реформ.

Научная новизна. Анализ формирования национального рынка труда за время независимости Украины.

Практическая значимость. Результаты исследования могут быть использованы при разработке социально-экономического плана-развития Запорожской области и Мелитопольского района.

Ключевые слова: рынок труда, регион, демография, социальные условия.

UDC 331.101.262:314(477.64-37 Melitopol)

Nelipa Kseniia Hryhorivna

Melitopol Bohdan Khmelnytskyi State Pedagogical
University, Melitopol, Ukraine
e-mail: nelipka@mail.ua

PROBLEMS OF FORMING OF LABOUR-MARKET OF MELITOPOL DISTRICT

Goal. Analysis of key indicators, determination of tendencies and problems of forming of labour-market of the Melitopol district.

Methods. We used statistical, bibliographic, cartographic and analytic-synthetic methods. When writing the work analyzed data of the Main Statistical Office in the Zaporozhye region, Melitopol district administration, social and economic passport and employment program Melitopol district.

Results. The study revealed that the common amount of the working population and young people is decreasing every year, while the amount of people of retirement age increases. The problem of "the aging of the nation" is observed in the Melitopol district and in other districts of the Zaporozhye region. This situation leads to socio-economic instability and

primarily affects the labor market as a whole. Therefore, to solve the problems of formation of the labor market need to improve the social conditions of the population, especially in rural areas, through a series of economic reforms.

Scientific novelty. Analysis of the formation of the national labor market during Ukraine's independence.

The practical significance. The results can be used in the development of socio-economic development plan, and the Zaporozhye region Melitopol district.

Keywords: labour-market, region, demography, social terms.

Постановка проблеми. Після розпаду СРСР та заснуванням України як незалежної держави відбулися зміни в розбудові економічної моделі ринкового спрямування. Початок ринкових перетворень збігся з кризовими економічними явищами, а зайнятість віддзеркалила цей кризовий стан. Саме в цей час починає привертатися увага державних органів правління питанням падіння зайнятості та зростанню безробіття. З'являється потреба у виявленні чинників формування ринку праці та проблем, які з ним пов'язані. Адже ринок праці – основний елемент економічної системи, який чутливо реагує в цілому на всі процеси в суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перехід України до ринкової економіки, масштабні соціально-економічні зміни у всіх сферах життєдіяльності суспільства гостро поставили питання здатності й готовності людини адаптуватися й жити в умовах непередбачуваності глобальних змін, а також змін економічних та матеріальних умов існування. Саме тоді з'явилися перші наукові доробки з вивчення проблем формування та функціонування ринку праці, до яких можна віднести роботи: М.Долішнього, В.Петюха, Г.Гаврилюка, Е.Лібанової, Д.Богині. За останні роки питанням формування ринку праці займалися: О.Волкова, К.Лазоренко, О.Левада та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В даній статті висвітлений комплексний аналіз формування ринку праці за останні роки.

Формулювання цілей статті. Головними завданнями дослідження є визначення тенденцій, проблем та перспектив формування ринку праці Мелітопольського району.

Виклад основного матеріалу. На ситуацію на регіональному ринку праці впливає: загальна соціально-економічна ситуація в країні і регіоні, якісний показник людського капіталу, становище у сфері надання соціальних послуг, національно-культурні особливості, соціопсихологічні чинники та ін. Чисельність населення Запорізької області щороку зменшується, такий негативний приріст населення по Запорізькій області пов'язаний з поживавленням міграційних процесів, перевищення рівня смертності над народжуваністю та підвищенням рівня бідності у регіоні. У гендерній структурі переважають жінки упродовж всього періоду, звідси спостерігається тенденція до зменшення структури чоловічого населення Запорізької області, що негативно впливає на регіональний ринок праці. Однією з найголовніших причин пов'язаною з поганою демографічною

ситуацією в Запорізькій області є несприятлива екологічна ситуація регіону [3].

За даними державного статистичного управління у 2014 році чисельність наявного населення в Мелітопольському районі складає 50,1 тис.чол. Сільське населення складає 94 % від загальної чисельності, міське – 6% (сmt. Мирне) [1]. Формування ринку праці обумовлено процесами природного, механічного руху населення, соціальними умовами. Демографічні показники населення Мелітопольського району по сільським радам (с/р) станом на 01.01.2015 р. представлена в таблиці [2].

Таблиця

Основні демографічні показники населення Мелітопольського району по сільським радам станом на 01.01.2015 р.

№	Перелік сільських та селищних рад	Усього населення, осіб	Пенсіонери	Діти до 6 років	Діти шкільного віку	Працездатне населення, всього
1	Терпіннівська с/р	6147	1773	367	783	3224
2	Новенська с/р	2258	612	67	109	1470
3	Астраханська с/р	1068	306	41	93	628
4	Вознесенська с/р	5235	1256	278	462	3239
5	Костянтинівська с/р	11729	3225	769	919	6816
6	Промінівська с/р	1296	347	51	109	789
7	Мирненська с/р	3086	689	182	270	1945
8	Світлодолинська с/р	2017	548	125	178	1166
9	Мордвинівська с/р	756	236	37	58	425
10	Новомиколаївська с/р	2481	646	118	203	1514
11	Новопилипівська с/р	1174	297	53	98	726
12	Семенівська с/р	3864	945	172	226	2521
13	Полянська с/р	1023	240	50	84	649
14	Новгородківська с/р	2128	602	169	190	1167
15	Фруктовська с/р	2034	425	98	127	1384
16	Новобогданівська с/р	3808	1110	169	390	2139
	Всього по району	50104	13257	2746	4299	29802

За чисельністю населення найбільша Костянтинівська сільська рада на території якої мешкають понад 11 тис. осіб, найменша – Мордвинівська.

Формування ринку праці в найближчі 5-10 років залежить від дітей шкільного віку. Територіальний аналіз показників свідчить про те, що в Костянтинівській та Терпіннівській сільських радах найбільша кількість школярів в районі. При цьому слід зазначити, що в Костянтинівській сільській раді зареєстровано вдвічі більша кількість населення, ніж в Терпіннівській, але кількість дітей шкільного віку майже однакова. Вдвічі менша кількість школярів у Вознесенській та Новобогданівській сільських

радах, а в Мордвинівській, Астраханській, Новопилипівській, Полянській – навіть менше 100 чол. Костянтинівська сільська рада так і залишається лідером по чисельності дітей дошкільного віку, аутсайдер – Мордвинівська та Астраханська сільські ради (менше 50 чол.). Кількість пенсіонерів по сільських радах майже в 3 рази більша, ніж кількість школярів, окрім Терпіннівської сільської ради (в 2 рази більше пенсіонерів). Це в цілому відображає тенденцію старіння населення в регіоні. Щодо працездатного населення, то найбільше його зосереджено в Костянтинівській, Вознесенській та Терпіннівській сільських радах. Історично так склалося, що жителі цих рад працювали на промислових підприємствах міста Мелітополя, а також ці сільські ради знаходяться найближче до міста. Мордвинівська сільська рада хоч і знаходиться недалеко від міста Мелітополя, але із-за невеликої кількості населення та зайнятості більшості в аграрному секторі зумовило найменшу кількість працездатного населення в Мелітопольському районі (рис.1).

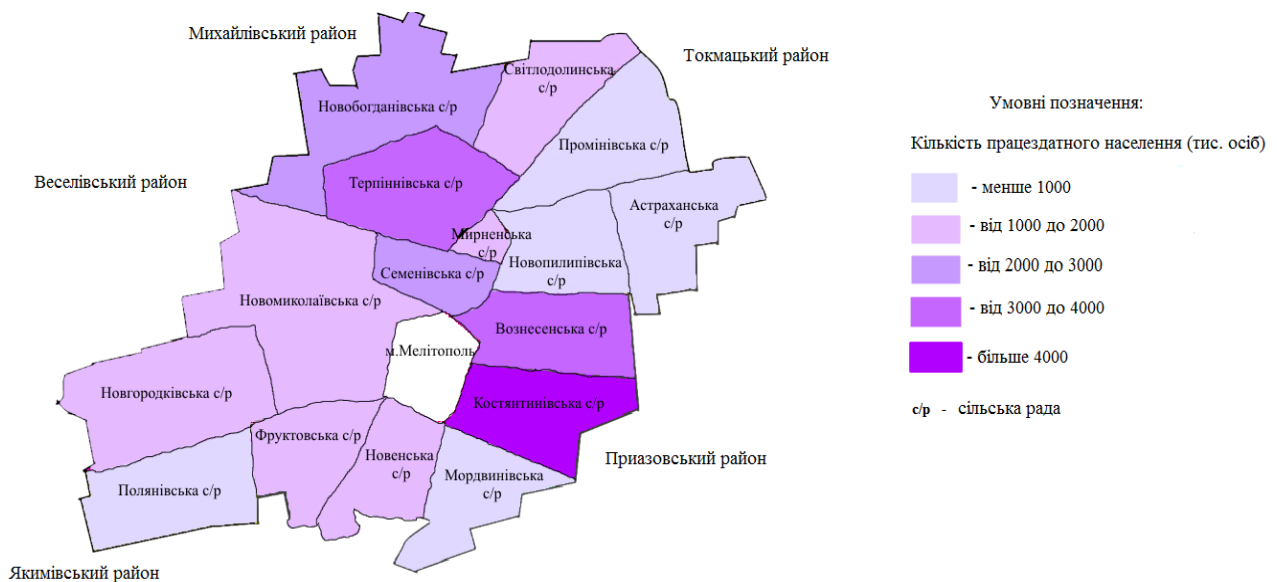

Рис. 1. Кількість працездатного населення за сільськими та селищними радами Мелітопольського району станом на 01.01.2015 р. (складено автором за [2])

Усього по Мелітопольському району на початку 2015 р. чисельність населення складала 50104 чол., з них пенсіонерів – 13257 чол., дітей до 6 років – 2746 чол., дітей шкільного року – 4299 чол., працездатного населення – 29802 чол. (рис. 2) [2]. У 2013 р. в Мелітопольському районі народжуваність склала – 701 чол., смертність – 842 чол., кількість дітей померлих у віці до 1 року – 7 чол. В результаті природний приріст в районі від’ємний – 141 чол. Загалом по Запорізькій області ці показники мають наступний вигляд: народжуваність – 18134 чол., смертність – 26498 чол., кількість померлих дітей у віці до 1 року – 149 чол., природний приріст від’ємний – 8364 чол.

У 2014 р. народжуваність склала – 627 чол., смертність – 855 чол., кількість дітей померлих у віці до 1 року – 4 чол. (рис. 3). Якщо порівнювати з 2013 роком, то природний приріст збільшився у від’ємному напрямку – 228 чол.. В цілому по Запорізькій області за 2014 р. народжуваність склала 18713 чол., смертність – 27773 чол., кількість померлих дітей померлих у віці до 1 року – 123 чол., природний приріст від’ємний – 9060 чол.[4].

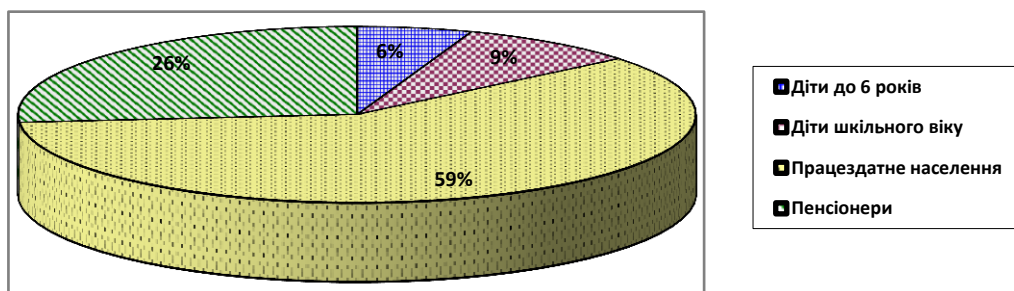

Рис. 2. Демографічні показники населення Мелітопольського району станом на 01.01.2015 року (складено автором [2])

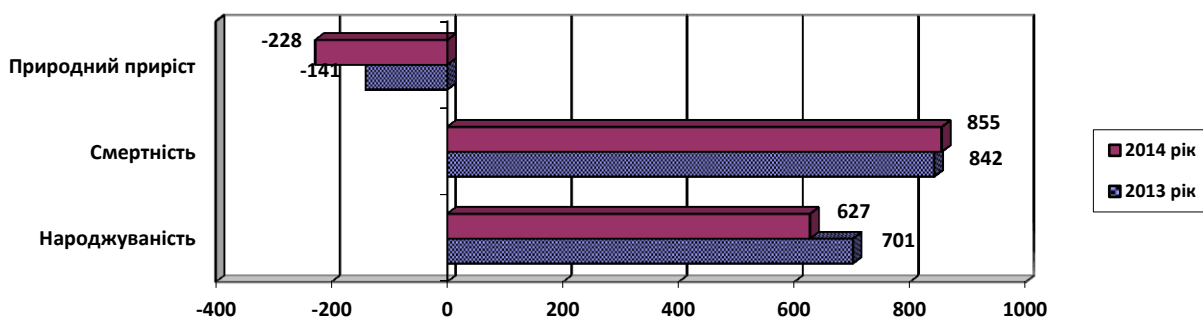

Рис. 3. Природний приріст населення Мелітопольського району (складено автором за [4])

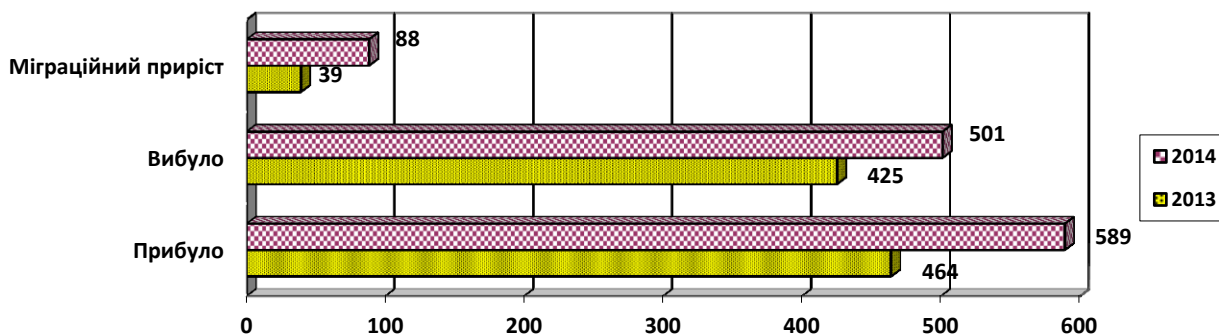

Рис. 4. Міграційний приріст населення Мелітопольського району (складено автором за [2, 4])

За 2013 р. міграційний приріст населення в межах Мелітопольського району склав 39 чол., прибуло – 464 чол., вибуло – 425 чол.. Міграційний приріст зовнішньої міграції склав 36 чол., прибуло – 210 чол., вибуло – 174 чол. В межах Запорізької області міграційний приріст зовнішньої міграції був від'ємним – 1046 чол., прибуло – 8658 чол., вибуло – 9704 чол. У 2014 р. міграційний приріст в Мелітопольському районі склав 88 чол, прибуло – 589 чол., вибуло – 501 чол. (рис. 4) [2, 4].

Таким чином кількість потенційного працездатного населення зменшується, а кількість пенсіонерів (непрацездатного населення) збільшується. Така ситуація в майбутньому призведе до того, що працездатному населенню більше потрібно буде відчисляти податки зі своєї заробітної плати в пенсійний фонд, щоб забезпечити пенсіонерів, а також пенсіонерам потрібно буде продовжувати працювати або взагалі підвищувати пенсійний вік.

Соціальні умови – умови життєдіяльності індивіда в суспільстві як в процесі праці, так і у рамках вільного часу. Соціальні умови охоплюють такі параметри, як умови праці і його охорона, кваліфікація працівників, рівень освіти, охорони здоров'я, культури населення і т. д. Важливим показником, що характеризує соціальні умови, є рівень і спосіб життя, рівень безробіття, реальні доходи населення, забезпеченість населення матеріальними благами і послугами. Велику роль у формуванні цивілізованих соціальних умов грає державне регулювання. Воно передбачає соціальний захист населення, програму боротьби з бідністю, державний розвиток освіти, охорону здоров'я і ін. Важливим елементом соціальних умов є державна політика формування доходів населення. Одним з основних методів державного регулювання соціальних умов є активне використання оподаткування, оскільки податки – основне джерело доходів держави, за рахунок яких здійснюються усі соціальні програми.

Найбільш гострими життєвими проблемами у населення Мелітопольського району є: відсутність коштів для придбання медикаментів, медичних засобів реабілітації, оперативного хірургічного втручання, необхідність у проведенні реабілітації після перенесених захворювань, оздоровленні, зубопротезування, потреба у ремонті житла внаслідок надзвичайної ситуації природного та іншого характеру, пожежі тощо [5].

Для підвищення соціальних умов населення району необхідно проводити як соціальні так і економічні реформи, такі як:

- сприяти розвитку промислових підприємств району (освоїти виробництво нових конкурентоспроможних видів продукції; сприяти впровадженню інновацій за рахунок розвитку енерго- та ресурсозберігаючих технологій, застосування сучасних науково-технічних розробок; зберегти та збільшити кількість робочих місць у промисловому секторі);

- сприяти розвитку агропромислового комплексу (удосконалити організацію сільськогосподарського виробництва шляхом розробки та оптимізації структури посівних площ з метою підвищення родючості ґрунтів, збільшення врожайності сільськогосподарських культур, валового виробництва продукції рослинництва; застосувати енергозберігаючі та маловитратні технології вирощування сільськогосподарських культур; підвищувати селекційно-генетичний потенціал поголів'я шляхом упровадження наукових досягнень розведення та відтворювання тварин; оновити сільськогосподарську техніку);

- сприяти збереженню робочих місць і створенню умов для підвищення заробітної плати (забезпечити соціальний захист безробітних громадян; забезпечити контроль за додержанням роботодавцями мінімальних розмірів заробітної плати, встановлених законодавством; забезпечити контроль за своєчасною виплатою заробітної плати та скорочення заборгованості з неї; знизити рівень нелегальної зайнятості; підвищити рівень заробітної плати штатних працівників району; збільшити надходження до бюджету управління Пенсійного фонду України в м. Мелітополі та Мелітопольському районі.

- сприяти розвитку житлово-комунального господарства (реалізувати заходи з енергозбереження бюджетними установами району та підприємствами житлово-комунального господарства; забезпечити благоустрій населених пунктів в районі; підвищити якість надання житлово-комунальних послуг; поліпшити технічний стан комунальної інфраструктури);

- сприяти залученню інвестиційних проектів, розвитку капітального будівництва та налагодженню стану автодоріг (підготувати перелік пріоритетних інвестиційних проектів, що будуть фінансуватись із залученням коштів з різних джерел фінансування; реалізувати заходи, які передбачені обласною програмою «Сільське подвір'я»; продовжити роботу над реалізацією інвестиційного проекту по будівництву вітрової електростанції на території району та сміттєпереробного заводу на території Новенської сільської ради; зміцнити матеріально-технічну базу об'єктів охорони здоров'я, освіти, культури, комунального господарства за рахунок соціальної спрямованості бюджетного інвестування);

- сприяти розвитку підприємництва та споживчого ринку (збільшити кількість фізичних осіб-підприємців; збільшити оборот підприємств роздрібною торгівлі та ресторанного господарства; забезпечити споживчий ринок якісними та безпечними товарами та послугами);

- сприяти розвитку соціального захисту та зайнятості населення (посилити адресність соціальної підтримки малозабезпечених; забезпечити сприятливі умови життєдіяльності інвалідів; підвищити якість та доступність медичної допомоги сільському населенню; збільшити показник укомплектування лікарями закладів первинної медико-санітарної

допомоги; оптимізувати мережу навчальних закладів, поліпшити якість освіти; відновити роботу дошкільних навчальних закладів; оновити та поновити парк шкільних автобусів; збільшити рівень комп'ютеризації загальноосвітніх навчальних закладів Мелітопольського району; створити умови відродження та розвитку української культури і культур національностей, які населяють наш край; зберегти пам'ятки історії та культури, їх популяризація та пропаганда; ефективно використовувати рекреаційні ресурси, нарощування обсягів надання туристичних послуг);

- сприяти поліпшенню екологічної ситуації (завершити будівництво біоінженерних очисних споруд с. Садове; реконструювати очисні споруди с. Фруктове, смт Мирне; придбати машини для збору та транспортування побутових відходів; вирішити питання щодо проектних розроблень з захисту від підтоплення с. Удачне; залучити кошти на завершення будівництва інженерних споруд захисту від підтоплення с. Костянтинівки; розробити проекти землеустрою з організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду району).

Висновки. Населення Мелітопольського району Запорізької області на 94% складається з сільського та на 6% з міського. Загальна чисельність населення Мелітопольського району за п'ять років скоротилась на 4 тис.чол. Аналіз показників формування ринку праці Мелітопольського району виявив, що природний приріст населення так і залишився від'ємним і збільшився у 1,5 рази в порівнянні з 2013 роком, але спостерігаються тенденції до збільшення механічного приросту населення, в порівнянні з попереднім роком ця цифра збільшилась удвічі. Кількість пенсіонерів з кожним роком зростає, а дітей дошкільного та шкільного віку в декілька разів зменшується, що призводить до «старіння нації». Молоді все менше залишається у селах із-за незадовільних їхнім запитам соціальних умов проживання.

Тому необхідно проводити соціальні та економічні реформи перш за все у сільській місцевості. Потрібно розвивати промислові підприємства району, впроваджувати нові технології в агропромисловому секторі, створювати умови для збереження робочих місць та підвищення заробітної плати населенню, збільшувати надходження до місцевих бюджетів району, розвивати житлово-комунальну інфраструктуру, залучати інвестиції до району, поліпшувати стан автомобільних доріг, сприяти розвитку підприємництва, відкриттю власних справ громадянами, поліпшувати екологічну ситуацію в районі, розширювати мережу дитячих садків; реформувати мережу медичних закладів; залучати туристів до регіону та створювати туристичну інфраструктуру, побудувати вітрову електростанцію на території району.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Головного управління статистики у Запорізькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua>

2. Офіційний сайт Мелітопольської Районної Державної Адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mrda.gov.ua>
3. Програма зайнятості населення Мелітопольського району на період до 2017 року. – Мелітополь, 2013. – 27 с.
4. Соціально-економічне становище Запорізької області за січень-серпень 2014 року. Повідомлення головного управління статистики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/soc_ek082014.pdf
5. Соціально-економічний паспорт Мелітопольського району (за підсумками 2013 року). – 2014. – 25 с.

Список использованных источников

1. Официальный сайт Главного управления статистики в Запорожской области [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.zp.ukrstat.gov.ua>
2. Официальный сайт Мелитопольской Районной Государственной Администрации [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://mrda.gov.ua>
3. Програма занятости населения Мелитопольского района на период до 2017 года. - Мелитополь, 2013. - 27 с.
4. Социально-экономическое положение Запорожской области за январь-август 2014 года. Сообщение главного управления статистики. [Электронный ресурс]. - Режим доступа : http://www.zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/soc_ek082014.pdf
5. Социально-экономический паспорт Мелитопольского района (по итогам 2013 года). - 2014. - 25 с.

References

1. The official website of the Main Department of Statistics in the Zaporozhye region [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua> (ukr)
2. The official website of the Melitopol District State Administration [Electronic resource]. - Access mode: <http://mrda.gov.ua> (ukr)
3. Employment Program Melitopol district for the period until 2017. – Melitopol, 2013. – 27 p. (ukr)
4. Socio-economic situation of Zaporozhye region in January-August 2014. Notification of the Main Department statistics. [Electronic resource]. - Access mode: http://www.zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/soc_ek082014.pdf (ukr)
5. Social and economic passport Melitopol district (from result on 2013). – 2014. 25 p. (ukr)